

Tomas Lagūnavičius

MORALINIO IDIOTIZMO FILOSOFIJA

MORALINIO IDIOTIZMO
FILOSOFIJA

Knygos autorius Tomas Lagūnavičius

ISBN 978-609-8349-74-0

2026

Turinys

ĮVADAS	7
I SKYRIUS. MORALĖS FILOSOFIJOS PAGRINDAI: NUO UNIVERSALUMO IKI RELIATYVIZMO	
1.1. Moralės klausimo fundamentalumas	9
1.2. Immanuel Kant: moralės universalumas	10
1.3. Friedrich Nietzsche: moralės dekonstrukcija	11
1.4. Hannah Arendt: mąstymo krizė	12
1.5. Zygmunt Bauman: skystoji moralė	13
1.6. Teorijų sintezė	14
1.7. Perėjimas prie moralinio idiotizmo teorijos	15
II SKYRIUS. MORALINIO IDIOTIZMO SAMPRATOS FORMAVIMAS	
2.1. Sąvokos būtinybė	16
2.2. Pirminis apibrėžimas	17
2.3. Skirtis nuo giminingų sąvokų	18
2.4. Struktūrinė analizė	19
2.5. Moralinių sprendimų degradacijos mechanizmas	20
2.6. Tipologija	21
2.7. Sąvokos santykis su praktine filosofija	22
2.8. Darbinė teorinė tezė	23
2.9. Perėjimas prie empirinės analizės	24
III SKYRIUS. MORALINIO IDIOTIZMO PASIREIŠKIMAS ŠIUOLAIKINĖJE VISUOMENĖJE	
3.1. Nuo teorijos prie empirijos	25
3.2. Vartotojiškumo kultūra	26
3.3. Socialinių tinklų efektas	27
3.4. Organizacinis elgesys	28
3.5. Kasdienės mikropraktikos	29
3.6. Informacinis perteklius ir moralinis nuovargis	30
3.7. Moralinis idiotizmas kaip sistema	31
3.8. Ryšys su praktine filosofija	32
3.9. Tarpinė išvada	33
3.10. Perėjimas prie kritinės analizės	34
IV SKYRIUS. MORALINIO IDIOTIZMO KRITIKA: FILOSOFINIS LEGITIMUMAS IR RIBOS	
4.1. Kritikos būtinybė	35

4.2. Argumentas: sąvokos nereikalingumas	36
4.3. Atsakas: konceptualinis skirtumas	37
4.4. Empirinio patikrinamumo problema	38
4.5. Normatyvinės kritikos aspektas	39
4.6. Psichologizavimo pavojus	40
4.7. Socialinės kritikos perspektyva	41
4.8. Santykis su praktine filosofija	42
4.9. Ribų nustatymas	43
4.10. Tarpinė išvada	44
4.11. Perėjimas prie sprendimų	45
V SKYRIUS. MORALINIO IDIOTIZMO ĮVEIKA: PRAKTINĖ ETIKA IR REFLEKSIJOS ATKŪRIMAS	
5.1. Problemos transformavimas į veiksmą	46
5.2. Refleksijos atkūrimas	47
5.3. Dorybių etikos sugrįžimas	48
5.4. Atsakomybės personalizavimas	49
5.5. Kritinis mąstymas kaip etinė praktika	50
5.6. Socialinių struktūrų transformacija	51
5.7. Praktinės filosofijos vaidmuo	52
5.8. Moralinis ugdymas	53
5.9. Integruotas modelis	54
5.10. Galutinė tezė	55
5.11. Perėjimas prie išvadų	56
VI SKYRIUS. IŠVADOS, DISKUSIJA IR TOLIMESNIŲ TYRIMŲ KRYPTYS	
6.1. Bendrosios išvados	57
6.2. Teorinė reikšmė	58
6.3. Praktinė reikšmė	59
6.4. Diskusija: ar moralinis idiotizmas yra nauja paradigma?	60
6.5. Kritinės pastabos	61
6.6. Santykis su praktine filosofija	62
6.7. Tolesnių tyrimų kryptys	63
6.8. Galutinė išvada	64
6.9. Baigiamoji pastaba	65
PABAIGA	66
LITERATŪRA	68

IVADAS

Šiuolaikinė visuomenė vis dažniau susiduria su paradoksalia situacija: žmogus geba racionaliai mąstyti, planuoti, efektyviai veikti ir prisitaikyti prie sudėtingų socialinių sistemų, tačiau kartu praranda gebėjimą reflektuoti savo veiksmų moralines pasekmes. Technologinis progresas, vartotojiška kultūra ir nuolatinis informacinis triukšmas sukūrė aplinką, kurioje racionalumas dažnai atsiskiria nuo etikos. Šiame kontekste atsiranda reiškiny, kurį ši knyga apibrėžia kaip moralinį idiotizmą – būklę, kai žmogus išlieka intelektualiai funkcionalus, tačiau tampa morališkai nejautrus.

Moralinis idiotizmas nėra paprastas neišsilavinimo ar intelekto stokos padarinys. Priešingai – jis gali pasireikšti aukštai išsilavinusioje, socialiai sėkmingoje ir techniškai pažangioje visuomenėje. Tai būseną, kai moralinis sprendimas degraduoja ne dėl racionalumo trūkumo, bet dėl refleksijos, atsakomybės ir vertybinio nuoseklumo praradimo. Žmogus ima veikti automatiškai: prisitaiko prie socialinių normų, seka kolektyviniais impulsais, renka emocinį komfortą vietoje moralinio principo, o atsakomybę deleguoja sistemoms, institucijoms ar „visuotinai priimtoms taisyklėms“.

Ši problema turi galias filosofines šaknis. Immanuel Kant moralės pagrindu laikė universalų proto principą ir teigė, kad žmogus privalo veikti taip, jog jo elgesio maksima galėtų tapti visuotiniu įstatymu. Morale, anot Kanto, negali būti grindžiama vien emocijomis, nauda ar socialiniu spaudimu – ji reikalauja vidinio nuoseklumo ir pareigos suvokimo. Tačiau šiuolaikinėje kultūroje šis principas vis dažniau pakeičiamas situaciniu mąstymu, kuriame moralė tampa priklausoma nuo aplinkybių, emocinės būsenos ar socialinio patogumo.

Dar ryškiau moralinio aklumo problemą atskleidė Hannah Arendt, analizuodama nacistinės biurokratijos veikimą ir suformuluodama „blogio banalumo“ idėją. Jos teigimu, didžiausias blogis dažnai kyla ne iš sąmoningo žiaurumo, o iš mąstymo stokos – iš nesugebėjimo kritiškai reflektuoti savo veiksmų ir jų pasekmių. Ši įžvalga tampa viena svarbiausių moralinio idiotizmo filosofinių atramų: žmogus gali būti racionalus, produktyvus ir socialiai funkcionalus, tačiau kartu morališkai aklas.

Friedrich Nietzsche kritikavo tradicinę moralę kaip socialinę konstrukciją ir atvėrė kelią moralinio reliatyvizmo sampratai. Jo mintis, kad nėra moralinių reiškinių, o tik jų interpretacijos, ilgainiui prisidėjo prie pasaulėžiūros, kurioje vertybės tampa fragmentiškos ir nepastovios. XXI amžiuje ši tendencija dažnai perauga į vertybinį nihilizmą – būseną, kai žmogus ne tik nebetiki universaliomis vertybėmis, bet ir praranda poreikį jas reflektuoti.

Šiuolaikinės visuomenės dinamika ši procesą dar labiau stiprina. Zygmunt Bauman „skystos modernybės“ samprata apibūdina pasaulį, kuriame santykiai, tapatybės ir moraliniai įsipareigojimai tampa laikini bei lengvai keičiami. Tokiose sąlygose žmogus praranda stabilų moralinį pagrindą, o jo sprendimus vis dažniau lemia momentinė nauda, emocinis komfortas ar socialinis prisitaikymas. Morale tampa ne vidiniu principu, o lankščia socialine strategija.

Būtent šiame kontekste svarbi tampa Tomo Lagūnavičiaus praktinė filosofija. Nors jo darbai nepriklauso klasikinei akademinei filosofijos tradicijai, jie išsiskiria bandymu kurti naujas sąvokas ir modelius kasdieniam gyvenimui suprasti. Vien 2026 metais jis pasiūlė daugiau nei šimtą aštuoniasdešimt naujų filosofinių sąvokų, siekdamas filosofiją paversti ne teorine disciplina, o praktiniu žmogaus savivokos instrumentu. Lagūnavičius pabrėžia pasirinkimo laisvę, refleksijos svarbą ir identiteto daugialypiškumą.

Ypatingą reikšmę moralinio idiotizmo sampratai turi jo „daugybinių Aš“ teorija, teigianti, kad žmogus neturi vieno stabilaus identiteto, o savyje talpina skirtingus, tarpusavyje konkuruojančius „aš“. Ši idėja leidžia suprasti, kaip morale tampa situacine: skirtingose aplinkose žmogus aktyvuoja skirtingas savo tapatybės dalis, todėl atsakomybė fragmentuojasi, o vertybinis nuoseklumas silpnėja. Individui nuolat „persijungiant“ tarp skirtingų socialinių vaidmenų ir moralinių pozicijų, ilgainiui gali išnykti vientisas moralinis centras.

Moralinis idiotizmas šioje knygoje suprantamas kaip modernios visuomenės produktas – reiškiny, kylantis iš vartotojiškumo, identiteto fragmentacijos, socialinės imitacijos ir refleksijos stokos. Jis pasireiškia tada, kai žmogus:

- renkasi emocinį komfortą vietoje moralinės atsakomybės;
- kuria tapatybę per išorinį pripažinimą;
- nebekvestionuoja socialinių normų;
- moralinius sprendimus pakeičia prisitaikymu;
- atsakomybę perleidžia sistemoms ar kolektyvui.

Ši knyga nesiekia moralizuoti ar pateikti galutinių atsakymų. Jos tikslas – konceptualizuoti moralinio idiotizmo fenomeną, parodyti jo filosofines, socialines ir psichologines šaknis bei atskleisti, kaip šiuolaikinis žmogus palaipsniui praranda gebėjimą būti morališkai sąmoningas. Kartu tai yra bandymas ieškoti alternatyvos – praktinės refleksijos, vertybinio nuoseklumo ir sąmoningo pasirinkimo filosofijos.

„Moralinio idiotizmo filosofija“ yra kvietimas pažvelgti į šiuolaikinį žmogų ne tik kaip į racionalią būtybę, bet ir kaip į moralinę būtybę, kurios didžiausia krizė gali būti ne žinių trūkumas, o nesugebėjimas mąstyti etišškai.

I SKYRIUS

MORALĖS FILOSOFIJOS PAGRINDAI: NUO UNIVERSALUMO IKI RELIATYVIZMO

1.1. Moralės klausimo fundamentalumas

Moralės klausimas filosofijoje visada buvo susijęs su fundamentaliu žmogaus savęs supratimu: kas yra gera, kodėl turime elgtis moraliai ir ar moralė yra objektyvi, ar subjektyvi. Šie klausimai tampa ypač aktualūs šiuolaikinėje visuomenėje, kurioje normatyviniai orientyrai silpnėja, o individas vis dažniau paliekamas vienas su savo sprendimais.

Kaip pažymi Alasdair MacIntyre savo veikale *After Virtue*:
„Šiuolaikinė moralinė kalba yra fragmentuota ir praradusi savo kontekstą“.
(MacIntyre, 1981)

Ši fragmentacija sudaro sąlygas atsirasti moraliniam idiotizmui: kai moraliniai sprendimai tampa atsitiktiniai, nepagrįsti nuoseklia teorija ar tradicija.

1.2. Immanuel Kant: moralės universalumas

Kanto etika yra vienas svarbiausių bandymų sukurti objektyvią moralės sistemą. Jo teorijos centras – kategorinis imperatyvas, kuris reikalauja, kad moraliniai principai būtų universalūs.

Groundwork of the Metaphysics of Morals jis rašo:

„Veik taip, kad žmogų tiek savo asmenyje, tiek kito asmenyje visada laikytum tikslu, o ne vien priemone“.

(Kant, 1785)

Ši idėja suponuoja:

1. žmogaus orumo neliečiamumą,
2. moralės nepriklausomumą nuo pasekmių,
3. atsakomybės universalumą.

Kanto požiūriu moralinis idiotizmas būtų neįmanomas kaip racionali būtybės būseną, nes:

➡ racionalumas savaime veda į moralę.

Tačiau ši prielaida susiduria su empirine realybe: žmonės dažnai elgiasi racionaliai, bet ne moraliai.

1.3. Friedrich Nietzsche: moralės dekonstrukcija

Nietzsche radikalai kritikuoja moralės universalumą. Jo požiūriu moralė nėra objektyvi, o kyla iš galios santykių ir istorinių aplinkybių.

On the Genealogy of Morality jis teigia:

„Moralė yra bandos instinktas individe“.

(Nietzsche, 1887)

Ši pozicija reiškia:

1. moralė yra socialinė konstrukcija,
2. nėra absoliučių vertybių,
3. individas gali (ir turi) kurti savo vertybes.

Nietzsche kritika atveria kelią moderniam individualizmui, tačiau kartu sukuria pavojų:

➡ jei visos vertybės yra reliatyvios, moralinis sprendimas praranda pagrindą.

Tokiu būdu moralinis idiotizmas gali būti interpretuojamas kaip:

1. Nietzsche idėjų radikalizacija kasdienybėje,
2. vertybių kūrimo nesėkmė.

1.4. Hannah Arendt: mąstymo krizė

Arendt analizė suteikia tiltą tarp Kanto racionalizmo ir Nietzsche relativizmo. Ji parodo, kad problema slypi ne moralės teorijoje, o mąstymo trūkume.

Eichmann in Jerusalem ji rašo:

„Blogio esmė gali būti visiškai banali – tai nesugebėjimas mąstyti“.

(Arendt, 1963)

Svarbiausi aspektai:

1. moralė priklauso nuo refleksijos,
2. individas gali atsisakyti mąstyti,
3. blogis tampa sisteminiu.

Arendt požiūriu moralinis idiotizmas:

- ➡ nėra intelekto trūkumas,
- ➡ tai refleksijos atsisakymas.

1.5. Zygmunt Bauman: skystoji moralė

Bauman analizuoja moralę globalizuotame pasaulyje, kuriame tradicinės struktūros nyksta.

Liquid Modernity jis teigia:

„Šiuolaikinis gyvenimas yra nuolatinis pasirinkimas be garantijų“.

(Bauman, 2000)

Tai reiškia:

1. moralė tampa individualizuota,
2. atsakomybė fragmentuojasi,
3. sprendimai tampa laikini.

Bauman teorija leidžia suprasti moralinį idiotizmą kaip:

➔ sisteminę modernybės pasekmę, o ne individualų nukrypimą.

1.6. Teorijų sintezė

Apibendrinant galima išskirti keturias pagrindines moralės kryptis:

Filosofas	Moralės pagrindas	Silpnoji vieta
Kant	universalumas	ignoruoja realų elgesį
Nietzsche	vertybių kūrimas	veda į relativizmą
Arendt	mąstymas	nepaaiškina struktūrų
Bauman	socialinis kontekstas	silpnina atsakomybę

Šių teorijų sankirta sukuria sąlygas moralinio idiotizmo atsiradimui:

1. universalumas neveikia,
2. relativizmas dominuoja,
3. refleksija silpnėja,
4. struktūros fragmentuojasi.

1.7. Perėjimas prie moralinio idiotizmo teorijos

Atsižvelgiant į aptartas teorijas, galima formuluoti pirminę hipotezę:

Moralinis idiotizmas atsiranda tada, kai individas egzistuoja tarp Kanto reikalaujamo universalumo ir Nietzsche leidžiamo relativizmo, tačiau nesugeba atlikti Arendt aprašyto refleksinio mąstymo Bauman „skystoje“ socialinėje aplinkoje.

Ši hipotezė taps pagrindu kitam skyriui, kuriame bus:

1. tiksliai apibrėžta moralinio idiotizmo sąvoka,
2. išskirti jo tipai,
3. analizuotos jo pasireiškimo formos.

II SKYRIUS

MORALINIO IDIOTIZMO SAMPRATOS FORMAVIMAS

2.1. Sąvokos būtinybė

Filosofijoje naujų sąvokų atsiradimas paprastai rodo teorinį trūkumą: egzistuojančios kategorijos nebesugeba adekvačiai aprašyti realybės. Kaip pažymi Ludwig Wittgenstein veikale *Philosophical Investigations*:

„Mano kalbos ribos reiškia mano pasaulio ribas“

(Wittgenstein, 1953)

Jeigu šiuolaikinėje visuomenėje susiduriame su reiškiniu, kurio negalime tiksliai įvardyti, tai reiškia, kad trūksta konceptualinio instrumento. „Moralinio idiotizmo“ sąvoka siūloma kaip toks instrumentas – bandymas įvardyti specifinę moralinės degradacijos formą, kuri nėra nei paprastas amoralumas, nei blogio intencija.

2.2. Pirminis apibrėžimas

2.2. Pirminis apibrėžimas

Remiantis ankstesniu teoriniu pagrindu, siūlomas toks apibrėžimas:

Moralinis idiotizmas – tai būklė, kai individas, turėdamas pakankamą racionalinį ir kognityvinį pajėgumą, sistemingai nesugeba reflektuoti savo veiksmų moralinių pasekmių ir priima sprendimus, kurie yra moralškai nenuoseklūs arba indiferentiški.

Šis apibrėžimas apima tris esminius komponentus:

1. Racionalumo buvimas.
2. Refleksijos stoka.
3. Moralinio nuoseklumo nebuvimas.

Svarbu pabrėžti: moralinis idiotizmas nėra intelekto trūkumas. Priešingai, jis dažnai pasireiškia tarp socialiai funkcionalių, išsilavinusių individų.

2.3. Skirtis nuo giminingų sąvokų

Norint išvengti konceptualinės painiavos, būtina atskirti moralinį idiotizmą nuo kitų etikos kategorijų.

2.3.1. Amoralumas

Amoralus individas:

- nepripažįsta moralės kaip tokios.

Tuo tarpu moralinis idiotas:

- formaliai pripažįsta moralę,
- tačiau jos netaiko praktikoje.

2.3.2. Blogis

Kaip teigė Hannah Arendt:

„Blogis gali būti banalios formos“.

Tačiau moralinis idiotizmas:

- nebūtinai siekia blogio,
- dažniau yra abejingumo rezultatas.

2.3.3. Moralinis relativizmas

Friedrich Nietzsche atveria kelią relativizmui, tačiau:

- relativizmas = sąmoningas vertybių kūrimas,
- moralinis idiotizmas = nesugebėjimas kurti vertybių.

2.4. Struktūrinė analizė

Moralinį idiotizmą galima išskaidyti į tris struktūrinius lygmenis:

2.4.1. Kognityvinis lygmuo

Individas:

1. supranta situaciją,
2. geba analizuoti pasekmes.

Tačiau:

➡ moralinis aspektas nėra aktyvuojamas - tai patvirtina Daniel Kahneman tyrimai (Thinking, Fast and Slow, 2011):
„Žmonės dažnai remiasi greitu, automatiniu mąstymu“.
(Kahneman, 2011)

Tokiu būdu moraliniai sprendimai pakeičiami heuristikomis.

2.4.2. Emocinis lygmuo

Moralinis idiotizmas susijęs su:

1. empatijos sumažėjimu,
2. emocinio komforto prioritetu.

Kaip teigia Martha Nussbaum:

„Emocijos yra ne priešingos protui, o jo dalis“.
(Nussbaum, 2001)

Kai emocinis komponentas iškrenta, moralė tampa formali arba išvis išnyksta.

2.4.3. Socialinis lygmuo

Zygmunt Bauman pabrėžia socialinių struktūrų svarbą:

1. atsakomybė paskirstoma,
2. sprendimai deleguojami sistemoms.

Rezultatas:

➡ individas nebejaucia moralinės atsakomybės.

2.5. Moraliųjų sprendimų degradacijos mechanizmas

Moralinis idiotizmas nėra statiška būseną – tai procesas. Galima išskirti keturias stadijas:

1. Normalizacija:
 - mažos moralinės nuolaidos.
2. Racionalizacija:
 - „visi taip daro“.
3. Desensibilizacija:
 - sumažėjęs jautrumas.
4. Indiferencija:
 - visiškas moralinis abejingumas.

Šis modelis atitinka Albert Bandura „moralinio atsiribojimo“ teoriją:

„Žmonės gali atsiriboti nuo savo moralinių standartų“

(Bandura, 1999)

2.6. Tipologija

Remiantis struktūra, galima išskirti kelis moralinio idiotizmo tipus:

1. Situacinis -

- priklauso nuo aplinkybių,
- dažniausiai laikinas.

2. Sisteminis -

- integruotas į institucijas,
- pavojingiausias.

3. Refleksinis (paradoksalus) -

- individas suvokia problemą,
- bet vis tiek neveikia.

2.7. Sąvokos santykis su praktine filosofija

Šiame kontekste svarbus tampa Tomas Lagūnavičius, kuris akcentuoja kasdienio pasirinkimo svarbą. Jo praktinė filosofija gali būti interpretuojama kaip bandymas:

1. kompensuoti refleksijos trūkumą,
2. sugrąžinti moralinį sąmoningumą.

Tačiau čia atsiranda paradoksas:

➡ jei moralė tampa „praktika“, ji gali būti redukuota iki technikos.

Tai kelia klausimą ar moralinis idiotizmas gali būti įveiktas instrumentinėmis priemonėmis?

2.8. Darbinė teorinė tezė

Remiantis visa analize, galima suformuluoti stipresnę tezę:

Moralinis idiotizmas yra struktūrinė modernios visuomenės būseną, kylanti iš refleksijos stokos, socialinės atsakomybės difuzijos ir vertybinio reliatyvizmo sąveikos.

2.9. Perėjimas prie empirinės analizės

Kitas žingsnis – parodyti, kaip ši teorija veikia realybėje. Todėl III skyriuje bus analizuojama:

1. vartotojiškumo kultūra,
2. socialiniai tinklai,
3. organizacinis elgesys.

Tai leis pereiti nuo abstraktaus modelio prie konkrečių moralinio idiotizmo pasireiškimo formų.

III SKYRIUS

MORALINIO IDIOTIZMO PASIREIŠKIMAS

ŠIUOLAIKINĖJE VISUOMENĖJE

3.1. Nuo teorijos prie empirijos

Ankstesniuose skyriuose moralinis idiotizmas buvo apibrėžtas kaip struktūrinė ir kognityvinė būklė. Tačiau filosofinė teorija įgyja pilną prasmę tik tuomet, kai ji geba paaiškinti realius socialinius reiškinius. Kaip teigia Karl Marx:

„Filosofai tik įvairiai aiškino pasaulį, bet svarbu jį pakeisti“.

(Marx, Theses on Feuerbach, 1845)

Ši tezė leidžia pereiti nuo abstraktaus modelio prie konkrečių moralinio idiotizmo formų, kurios pasireiškia kasdienėje praktikoje.

3.2. Vartotojiškumo kultūra

Vienas ryškiausių moralinio idiotizmo pasireiškimų yra vartotojiškumas. Šiuolaikinis individas dažnai vertina save ir kitus pagal vartojimo modelius, ignoruodamas platesnes etines pasekmes.

Jean Baudrillard savo veikale *The Consumer Society* teigia:

„Vartojimas tapo komunikacijos sistema“.

(Baudrillard, 1970)

Tai reiškia:

1. vartojimas nebeturi vien utilitarinės funkcijos,
2. jis tampa identiteto forma.

Šioje sistemoje moraliniai klausimai (pvz., ekologija, darbo sąlygos, išnaudojimas) dažnai ignoruojami, nes:

➔ svarbiau yra socialinis signalas nei moralinė refleksija.

Tai atitinka moralinio idiotizmo struktūrą:

1. racionalus pasirinkimas (pigiau, greičiau, patogiau),
2. moralinės dimensijos eliminavimas.

3.3. Socialinių tinklų efektas

Socialiniai tinklai radikaliai transformavo moralinį sprendimą. Jie sukuria aplinką, kurioje:

1. sprendimai priimami greitai,
2. refleksija minimali,
3. svarbiausia – reakcija, o ne atsakomybė.

Shoshana Zuboff savo veikale *The Age of Surveillance Capitalism* pažymi:

„Elgesys tapo žaliava, skirta prognozei ir kontrolei“.

(Zuboff, 2019)

Tai sukuria situaciją, kur:

1. individas tampa algoritmų objektu,
2. moralinis sprendimas pakeičiamas impulsu.

Rezultatas:

➡ moralinis idiotizmas įgauna technologinę formą.

3.4. Organizacinis elgesys

Institucinėje aplinkoje moralinis idiotizmas dažnai pasireiškia kaip atsakomybės išskaidymas.

Stanley Milgram garsusis eksperimentas parodė:

„Įprasti žmonės gali vykdyti destruktivius veiksmus, jei tai nurodo autoritetas“.

(Milgram, 1963)

Tai leidžia suprasti:

1. individas deleguoja moralę sistemai,
2. atsakomybė tampa „ne mano“.

Organizacijose tai pasireiškia:

1. biurokratija,
2. taisyklių formalizmu,
3. moralinio sprendimo eliminavimu.

Tai yra klasikinė moralinio idiotizmo forma:

➡ žmogus veikia racionaliai, bet be moralinės atsakomybės.

3.5. Kasdienės mikropraktikos

Svarbu pabrėžti, kad moralinis idiotizmas nėra tik didelių sistemų problema. Jis pasireiškia kasdienybėje:

1. abejingumas kitų kančiai,
2. smulkūs nesąžiningi veiksmai,
3. atsakomybės vengimas.

Kaip pažymi Emmanuel Levinas:

„Atsakomybė už kitą kyla dar prieš bet kokią pasirinkimą“
(Levinas, 1961)

Tačiau šiuolaikinėje visuomenėje ši atsakomybė dažnai:

1. ignoruojama,
2. racionalizuojama,
3. deleguojama.

3.6. Informacinis perteklius ir moralinis nuovargis

Informacijos gausa sukuria naują problemą – moralinį nuovargį.

Herbert Simon teigė:

„Informacijos gausa sukuria dėmesio stoką“.

(Simon, 1971)

Kai individas nuolat susiduria su:

1. krizėmis,
2. tragedijomis,
3. moraliniais iššūkiais,

atsiranda:

➔ desensibilizacija (jautrumo praradimas).

Tai veda į:

1. abejingumą,
2. pasyvumą,
3. moralinį idiotizmą kaip gynybinį mechanizmą.

3.7. Moralinis idiotizmas kaip sistema

Apibendrinant galima teigti, kad moralinis idiotizmas šiuolaikinėje visuomenėje nėra atsitiktinis reiškinys. Jis yra sisteminis ir pasireiškia trijuose pagrindiniuose laukuose:

1. Ekonominiame (vartojimas).
2. Technologiniame (socialiniai tinklai).
3. Instituciniame (organizacijos).

Šie laukai veikia sinergiškai ir stiprina vienas kitą.

3.8. Ryšys su praktine filosofija

Šiame kontekste aktualus tampa Tomas Lagūnavičius, kuris siūlo kasdienės refleksijos modelius. Jo požiūris gali būti interpretuojamas kaip atsakas į:

1. moralinį nuovargį,
2. sprendimų automatizaciją,
3. vertybinį chaosą.

Tačiau lieka atviras klausimas ar individuali refleksija gali atsvirti sisteminį spaudimą?

3.9. Tarpinė išvada

Remiantis analize, galima teigti:

Moralinis idiotizmas šiuolaikinėje visuomenėje yra ne anomalija, o normali adaptacija prie kompleksinės, greitos ir fragmentuotos socialinės aplinkos.

Tai reiškia:

1. problema nėra tik individas,
2. problema yra sistema.

3.10. Perėjimas prie kritinės analizės

Kitas žingsnis – įvertinti, ar moralinis idiotizmas yra:

1. nauja teorinė kategorija,
2. ar tik senų problemų pervadinimas.

Todėl IV skyriuje bus nagrinėjama:

1. sąvokos kritika,
2. jos ribos,
3. filosofinis legitimumas.

IV SKYRIUS

MORALINIO IDIOTIZMO KRITIKA: FILOSOFINIS LEGITIMUMAS IR RIBOS

4.1. Kritikos būtinybė

Bet kuri nauja filosofinė sąvoka turi būti kritiškai įvertinta: ar ji iš tikrųjų paaiškina naują reiškinių, ar tik pervadina jau žinomus dalykus. Kaip pažymi Karl Popper:
„Teorija, kurios negalima paneigti, nėra mokslinė“.
(Popper, 1959)

Todėl šiame skyriuje keliami esminiai klausimai:

1. ar moralinis idiotizmas yra falsifikuojama teorija?
2. ar ji turi aiškų konceptualinį turinį?
3. ar ji neprieštarauja esamoms etikos teorijoms?

4.2. Argumentas: sąvokos nereikalingumas

Vienas stipriausių kritikų argumentų būtų teiginys, kad moralinis idiotizmas yra perteklinė sąvoka. Filosofijoje jau egzistuoja:

1. amoralumas,
2. cinizmas,
3. moralinis relativizmas,
4. blogio banalumas.

Gilbert Ryle kritikuodamas konceptualinį neaiškumą išpėjo apie vadinamąsias „kategorijų klaidas“:

„Filosofinės problemos dažnai kyla dėl netinkamo kalbos vartojimo“.

(Ryle, 1949)

Pagal šią kritiką, moralinis idiotizmas gali būti:

➡ tik naujas terminas senai problemai.

4.3. Atsakas: konceptualinis skirtumas

Tačiau galima pateikti kontrargumentą: moralinis idiotizmas apjungia kelis elementus, kurie anksčiau nebuvo sujungti į vieną struktūrą:

1. racionalumas (Kant),
2. relativizmas (Nietzsche),
3. refleksijos stoka (Arendt),
4. socialinė fragmentacija (Bauman).

Tai leidžia teigti, kad sąvoka:

➡ nėra redundantiška, o sintetizuojanti.

4.4. Empirinio patikrinamumo problema

Kitas svarbus klausimas – ar moralinį idiotizmą galima empiriškai nustatyti?

Thomas Kuhn savo veikale *The Structure of Scientific Revolutions* teigia:

„Tai, ką laikome faktu, priklauso nuo teorinio konteksto“.

(Kuhn, 1962)

Tai reiškia:

1. moralinis idiotizmas negali būti tiesiogiai išmatuotas,
2. jis priklauso nuo interpretacijos.

Problema:

➔ teorija gali tapti nefalsifikuojama.

4.5. Normatyvinės kritikos aspektas

Jürgen Habermas pabrėžia komunikacinės racionalybės svarbą:

„Normos yra galiojančios tik jei gali būti pagrįstos diskurse“.

(Habermas, 1981)

Kritika:

1. moralinis idiotizmas gali būti naudojamas kaip etiketuojantis terminas,
2. jis gali stigmatizuoti individus.

Klausimas:

ar ši sąvoka yra analitinė, ar normatyvinė?

4.6. Psichologizavimo pavojus

Dar viena kritika – teorija gali pernelyg psichologizuoti moralę.

Sigmund Freud pabrėžė sąmonės vaidmenį:

„Ego nėra savo namų šeimininkas“.

(Freud, 1917)

Jei moralinis idiotizmas: aiškinamas tik per kognityvinius trūkumus tuomet ignoruojami:

1. sąmoniniai motyvai
2. kultūriniai veiksniai

4.7. Socialinės kritikos perspektyva

Michel Foucault įspėja apie galios santykius:

„Žinios ir galia yra neatskiriamos“.

(Foucault, 1975)

Tai reiškia:

1. moralinio idiotizmo sąvoka gali būti naudojama kaip kontrolės instrumentas,
2. ji gali legitimuoti tam tikras ideologijas.

Kritinis klausimas, kas turi teisę apibrėžti, kas yra „moralinis idiotizmas“?

4.8. Santykis su praktine filosofija

Šiame kontekste svarbus Tomas Lagūnavičius, kurio idėjos orientuotos į praktinį taikymą.

Galima kritika:

1. praktinė filosofija supaprastina sudėtingas problemas,
2. moralė redukuojama iki „technikų“.

Tačiau galima ir priešinga pozicija:

➡ praktinė filosofija yra būtina atsvara abstrakčiai teorijai.

4.9. Ribų nustatymas

Remiantis kritika, galima aiškiai apibrėžti teorijos ribas: moralinis idiotizmas negali:

1. pakeisti klasikinės etikos teorijų,
2. būti universali diagnozė,
3. būti naudojamas kaip moralinis etiketas.

Tačiau jis gali:

1. aprašyti specifinę modernybės būklę,
2. integruoti skirtingas teorijas,
3. atskleisti naujus moralės aspektus.

4.10. Tarpinė išvada

Moralinis idiotizmas yra konceptualiai pagrįsta, tačiau ribota teorinė konstrukcija, kuri turi analitinę vertę, bet reikalauja atsargaus taikymo.

Tai reiškia:

1. teorija yra naudinga,
2. bet ne absoliuti.

4.11. Perėjimas prie sprendimų

Po kritinės analizės natūraliai kyla klausimas, jei moralinis idiotizmas egzistuoja, kaip jį įveikti?

V skyriuje bus nagrinėjama:

1. praktinės etikos modeliai,
2. refleksijos ugdymas,
3. individualūs ir socialiniai sprendimai.

V SKYRIUS

MORALINIO IDIOTIZMO ĮVEIKA: PRAKTINĖ ETIKA IR REFLEKSIJOS ATKŪRIMAS

5.1. Problemos transformavimas į veiksmą

Jei moralinis idiotizmas yra ne tik teorinė, bet ir praktinė problema, tuomet filosofija negali apsiriboti vien analize. Kaip teigė Aristotle veikale *Nicomachean Ethics*:

„Mes tampame teisingi darydami teisingus veiksmus“.

(Aristotle)

Ši mintis žymi esminį posūkį:

➡ moralė yra praktika, o ne vien teorija.

Todėl moralinio idiotizmo įveika turi būti suprantama kaip įpročių, refleksijos ir sprendimų transformacija.

5.2. Refleksijos atkūrimas

Pagrindinė moralinio idiotizmo problema – refleksijos stoka. Todėl pirmasis žingsnis yra jos atkūrimas.

Socrates teigė:

„Neiširtas gyvenimas nėra vertas gyventi“.

(Apology)

Refleksija apima:

1. savo veiksmų analizę,
2. moralinių pasekmių įvertinimą,
3. atsakomybės prisiėmimą.

Praktinis modelis:

1. Sustojimas (prieš veiksmą).
2. Klausimas: „ar tai teisinga?“.
3. Pasekmių analizė.
4. Sprendimo peržiūra.

5.3. Dorybių etikos sugrįžimas

Modernybė silpnino dorybių sampratą, tačiau ji gali būti svarbi alternatyva.

Alasdair MacIntyre teigia:

„Dorybės leidžia mums pasiekti gėrio sampratą“.

(After Virtue, 1981)

Dorybių etika siūlo:

1. stabilų moralinį pagrindą,
2. charakterio ugdymą,
3. ilgalaikį nuoseklumą.

Tai priešinga moraliniam idiotizmui, kuris pasižymi:

➔ fragmentacija ir situaciniu elgesiu.

5.4. Atsakomybės personalizavimas

Vienas svarbiausių žingsnių – atsakomybės grąžinimas individui.

Emmanuel Levinas teigia:

„Aš esu atsakingas už kitą be išlygų“.

(Levinas, 1961)

Tai reiškia:

1. negalima deleguoti moralės sistemoms,
2. atsakomybė yra asmeninė.

Praktikoje:

1. ne „taip liepė sistema“,
2. bet „aš pasirinkau“.

5.5. Kritinis mąstymas kaip etinė praktika

Hannah Arendt pabrėžia mąstymo svarbą:
„Mąstymas yra dialogas su savimi“.

Arendt požiūriu:

1. moralė kyla iš vidinio dialogo,
2. blogis atsiranda, kai šis dialogas nutrūksta.

Todėl būtina ugdyti:

1. kritinį mąstymą,
2. savirefleksiją,
3. abejojimą automatizmu.

5.6. Socialinių struktūrų transformacija

Individualios pastangos nepakanka, jei sistema skatina moralinį idiotizmą.

Jürgen Habermas siūlo komunikacinės racionalybės modelį:

„Tik per dialogą galime pasiekti racionalų sutarimą“.

(Habermas, 1981)

Tai reiškia:

1. organizacijos turi skatinti diskusiją,
2. sprendimai turi būti skaidrūs,
3. atsakomybė turi būti aiški.

5.7. Praktinės filosofijos vaidmuo

Šiame kontekste svarbus Tomas Lagūnavičius, kurio idėjos orientuotos į kasdienį pritaikymą.

Jo praktinė filosofija gali būti interpretuojama kaip:

- 1.refleksijos metodų rinkinys,
- 2.sprendimų sąmoningumo didinimas,
- 3.moralės „įžeminimas“ kasdienybėje.

Tačiau būtina išlaikyti balansą:

- ➔ praktika neturi pakeisti teorijos,
- ➔ bet teorija be praktikos yra neveiksminga.

5.8. Moralinis ugdymas

Ilgalaikė moralinio idiotizmo prevencija priklauso nuo ugdymo.

John Dewey teigė:

„Švietimas nėra pasiruošimas gyvenimui – tai pats gyvenimas“.

(Dewey)

Moralinis ugdymas turėtų apimti:

1. kritinį mąstymą,
2. empatiją,
3. atsakomybę.

5.9. Integruotas modelis

Remiantis visa analize, galima pasiūlyti integruotą moralinio idiotizmo įveikos modelį:

1. Individualus lygmuo:

- refleksija,
- atsakomybė,
- dorybės.

2. Socialinis lygmuo:

- dialogas,
- skaidrumas,
- atsakomybės struktūros.

3. Kultūrinis lygmuo:

- vertybių stiprinimas,
- švietimas,
- kritinė kultūra.

5.10. Galutinė tezė

Galima suformuluoti pagrindinę praktinę išvadą:

Moralinis idiotizmas gali būti įveiktas tik per refleksijos, atsakomybės ir socialinių struktūrų transformacijos sintezę.

5.11. Perėjimas prie išvadų

Po teorinės, empirinės ir praktinės analizės lieka paskutinis žingsnis – apibendrinti visą darbą.

Todėl paskutinėje dalyje bus pateiktos:

1. bendrosios išvados,
2. teorijos reikšmė,
3. galimos tolesnių tyrimų kryptys.

VI SKYRIUS

IŠVADOS, DISKUSIJA IR TOLIMESNIŲ TYRIMŲ KRYPTYS

6.1. Bendrosios išvados

Šiame darbe buvo siekiama konceptualizuoti ir filosofškai pagrįsti „moralinio idiotizmo“ sąvoką kaip specifinę šiuolaikinės visuomenės būklę. Remiantis klasikinės ir šiuolaikinės filosofijos analize, galima pateikti šias pagrindines išvadas:

1. Moralinis idiotizmas nėra intelekto trūkumas

Kaip parodė Hannah Arendt analizė, moralinės klaidos dažnai kyla ne iš kvailumo, o iš mąstymo stokos. Tai leidžia teigti, kad moralinis idiotizmas yra refleksijos, o ne racionalumo problema.

2. Tai struktūrinis, o ne vien individualus reiškiny

Remiantis Zygmunt Bauman „skystos modernybės“ koncepcija, moralinis nestabilumas yra įsišaknijęs pačioje socialinėje sistemoje.

3. Moralinis idiotizmas atsiranda teorinių įtampų lauke

Konfliktas tarp:

1. Immanuel Kant universalizmo
2. Friedrich Nietzsche relativizmo

sukuria erdvę, kurioje individas praranda aiškius orientyrus.

4. Šiuolaikinė aplinka stiprina šią būklę

Technologijos, vartotojiškumas ir institucijos ne tik atspindi, bet ir aktyviai formuoja moralinį idiotizmą.

6.2. Teorinė reikšmė

Šio darbo teorinė vertė gali būti apibūdinta trimis aspektais:

6.2.1. Sintetinė funkcija

„Moralinio idiotizmo“ sąvoka sujungia skirtingas filosofines tradicijas:

1. deontologiją,
2. egzistencializmą,
3. kritinę teoriją.

Tai leidžia sukurti integruotą analizės modelį.

6.2.2. Diagnostinė funkcija

Sąvoka leidžia tiksliau įvardyti reiškinius, kurie anksčiau buvo aprašomi fragmentiškai:

1. moralinis nuovargis,
2. atsakomybės difuzija,
3. refleksijos stoka.

6.2.3. Kritinė funkcija

Ji taip pat veikia kaip kritikos instrumentas, leidžiantis analizuoti:

1. socialines struktūras,
2. organizacinius sprendimus,
3. technologinę aplinką.

6.3. Praktinė reikšmė

Šis darbas nėra vien teorinis — jis siūlo praktines implikacijas:

1. Individualiame lygmenyje:

- refleksijos ugdymas,
- atsakomybės prisiėmimas.

2. Organizaciniame lygmenyje:

- skaidrumo didinimas,
- moralinių sprendimų decentralizavimas.

3. Visuomeniniame lygmenyje:

- kritinio mąstymo stiprinimas,
- etinio švietimo plėtra.

Kaip pažymi John Dewey:

„Demokratija prasideda nuo individo gebėjimo mąstyti“.

(Dewey)

6.4. Diskusija: ar moralinis idiotizmas yra nauja paradigma?

Vienas svarbiausių klausimų – ar ši sąvoka gali tapti nauja filosofine paradigma.

Thomas Kuhn teigė: „Paradigmos keičiasi ne todėl, kad yra paneigiamos, bet todėl, kad atsiranda geresnės“.

(Kuhn, 1962)

Šiuo požiūriu moralinis idiotizmas:

1. dar nėra paradigma,
2. bet gali tapti analitiniu įrankiu.

6.5. Kritinės pastabos

Nepaisant teorinės vertės, būtina išlaikyti kritinį požiūrį:

1. Sąvokos pavojus stigmatizuoti

Ji gali būti naudojama kaip etiketas, o ne analitinė kategorija.

2. Empirinio patikrinamumo ribos

Kaip pažymėjo Karl Popper, teorija turi būti falsifikuojama – čia ši galimybė ribota.

3. Kultūrinis reliatyvumas

Kas laikoma „moraliniu idiotizmu“ vienoje kultūroje, gali būti normali praktika kitoje.

6.6. *Santykis su praktine filosofija*

Tomas Lagūnavičius šiame darbe interpretuojamas kaip:

1. praktinės refleksijos iniciatorius,
2. kasdienės filosofijos atstovas.

Jo idėjos rodo, kad:

➡ filosofija gali būti grąžinta į kasdienybę.

Tačiau lieka įtampa:

1. tarp akademinės rigoristikos,
2. ir praktinio pritaikymo.

6.7. Tolesnių tyrimų kryptys

Ši teorija atveria kelias svarbias tyrimų kryptis:

1. Empiriniai tyrimai

- kaip identifikuoti moralinį idiotizmą?
- kokie jo indikatoriai?

2. Neuroetikos perspektyva

- ryšys tarp smegenų veiklos ir moralinių sprendimų.

3. Technologijų analizė

- dirbtinio intelekto įtaka moraliniam sprendimui.

4. Kultūriniai tyrimai

- moralinio idiotizmo variacijos skirtingose visuomenėse.

6.8. Galutinė išvada

Apibendrinant visą darbą, galima suformuluoti pagrindinę filosofinę tezę:

Moralinis idiotizmas yra ne individo defektas, o modernios visuomenės būklė, kylanti iš refleksijos stokos, vertybinio nestabilumo ir struktūrinės atsakomybės difuzijos.

Tai reiškia:

1. problema yra universali,
2. bet sprendimas prasideda nuo individo.

6.9. Baigiamoji pastaba

Kaip galėtume perfrazuoti Socrates mintį: „Neiširtas gyvenimas nėra vertas gyventi“.

Šiuolaikiniame kontekste galima sakyti:

➡ *nereflektuojamas gyvenimas tampa moralškai pavojingas.*

PABAIGA

Moralinio idiotizmo problema nėra tik filosofinė abstrakcija ar teorinė sąvoka. Ji tampa viena svarbiausių šiuolaikinės civilizacijos būsenų, veikiančių žmogaus santykį su savimi, kitais žmonėmis ir pačia tikrovės samprata. Šiuolaikinis žmogus gyvena pasaulyje, kuriame informacijos kiekis nuolat auga, technologijos spartėja, o socialinės sistemos tampa vis sudėtingesnės, tačiau kartu silpnėja gebėjimas sustoti, reflektuoti ir priimti moralinę atsakomybę už savo veiksmus. Būtent šiame paradokse ir gimsta moralinis idiotizmas – ne kaip intelekto stoka, bet kaip moralinio jautrumo nykimas.

Šioje knygoje buvo siekiama parodyti, kad moralinis idiotizmas nėra pavienė individo problema. Tai socialinis, kultūrinis ir egzistencinis reiškinys, susijęs su vartotojiškumu, identiteto fragmentacija, emocinio komforto kultu bei nuolatinio prisitaikymo prie išorinių normų. Žmogus vis dažniau mokomas būti efektyvus, konkurencingas ir socialiai priimtinas, tačiau vis rečiau skatinamas klausti: ar mano veiksmai yra morališkai pagrįsti? Tokiu būdu racionalumas atsiskiria nuo etikos, o moralinis sprendimas tampa antrinis.

Klasikinės filosofijos tradicija – nuo Kanto iki Arendt, nuo Nietzsche iki Baumano – atskleidžia, kad moralinė krizė nėra atsitiktinis istorinis nukrypimas. Ji yra nuolatinė žmogaus civilizacijos rizika. Tačiau XXI amžiuje ši rizika įgauna naują formą: moralinis nuosmukis tampa nepastebimas, nes jis maskuojasi po socialinio normalumo, technologinio progreso ir emocinio komforto formomis. Žmogus gali būti mandagus, produktyvus ir net socialiai atsakingas, tačiau kartu išlikti morališkai pasyvus – nesvarstantis savo veiksmų pasekmių ir nebekuriantis vidinės vertybių sistemos.

Tomo Lagūnavičiaus praktinė filosofija šiame kontekste tampa svarbi ne todėl, kad pateikia užbaigtą akademinę teoriją, bet todėl, kad mėgina grąžinti filosofiją į kasdienį žmogaus gyvenimą. Jo akcentuojama refleksija, pasirinkimo laisvė ir „daugybinio Aš“ samprata leidžia suprasti, kaip šiuolaikinis žmogus fragmentuoja savo moralinę identitetą ir kaip lengvai atsakomybė tampa situacine. Tačiau kartu ši praktinė filosofija atveria galimybę priešintis moraliniam idiotizmui – ugdant sąmoningą santykį su savo pasirinkimais.

Svarbiausia šios knygos išvada yra ta, kad moralinis idiotizmas nėra neišvengiama žmogaus būseną. Jis nėra biologinis likimas ar technologinės pažangos pasekmė, kurios neįmanoma pakeisti. Moralinis idiotizmas atsiranda tada, kai žmogus atsisako reflektuoti save, kai vertybes pakeičia imitacija, o atsakomybę – prisitaikymas. Todėl pagrindinė alternatyva šiam reiškiniui yra ne ideologija ir ne kontrolė, o sąmoningumas.

Refleksija tampa viena svarbiausių moralinio išlikimo formų. Gebėjimas klausti, kodėl veikiame vienaip ar kitaip, gebėjimas abejoti socialiniais automatizmais ir atsisakyti aklo prisitaikymo leidžia žmogui išsaugoti moralinį vientisumą. Morale prasideda ne nuo taisyklių vykdymo, o nuo vidinio budrumo.

Šiuolaikinis pasaulis siūlo begalę būdų pabėgti nuo atsakomybės: vartojimą, informacinį triukšmą, kolektyvinį mąstymą, algoritmų diktuojamus pasirinkimus ir nuolatinę emocinį stimuliavimą. Tačiau kartu žmogus vis dar turi tai, ko negali pakeisti jokia sistema – galimybę rinktis. Galimybę sustoti. Galimybę mąstyti. Galimybę būti morališkai sąmoningu.

Todėl „Moralinio idiotizmo filosofija“ nėra vien kritika šiuolaikinei visuomenei. Tai kvietimas susigrąžinti moralinę refleksiją kaip esminę žmogaus egzistencijos dalį. Nes didžiausias pavojus žmogui nėra technologijos, sistemos ar socialiniai pokyčiai. Didžiausias pavojus prasideda tada, kai žmogus nustoja klausti, ar jo gyvenimas tebėra morališkai prasmingas.

LITERATŪRA

1. Immanuel Kant – Groundwork of the Metaphysics of Morals
2. Friedrich Nietzsche – On the Genealogy of Morality
3. Hannah Arendt – Eichmann in Jerusalem
4. Zygmunt Bauman – Liquid Modernity
5. Alasdair MacIntyre – After Virtue
6. Jürgen Habermas – The Theory of Communicative Action
7. Karl Popper – The Logic of Scientific Discovery
8. Thomas Kuhn – The Structure of Scientific Revolutions
9. John Dewey – Democracy and Education
10. Tomas Lagūnavičius – Būk postmodernistas

APIE AUTORIŲ

© Lina Jushke 2023

Tomas Lagūnavičius – Kaune, Lietuvoje, gyvenantis multidisciplininis kūrėjas ir mąstytojas, kurio veikla aprėpia tiek meninę praktiką, tiek šiuolaikinę filosofinę refleksiją. Jo intelektualinė ir kūrybinė veikla formuojasi tarpdisciplininėje erdvėje, kur vizualiniai ir scenos menai tampa platforma filosofinių idėjų artikuliacijai ir naujų konceptų kūrimui. Per savo įvairiapusę karjerą jis ne tik surengė daugiau nei 40 personalinių parodų ir sukūrė virš 50 sceninių darbų, bet ir nuosekliai plėtojo teorinį diskursą, siekdamas konceptualizuoti šiuolaikinės tikrovės procesus.

Autorius yra parašęs ir keletą filosofinių knygų, kuriose plėtojami originalūs teoriniai modeliai bei praktinės filosofijos kryptys. Tarp reikšmingesnių darbų minėtini „Neuromaterializmas ir hypekultūralizmas. Praktinė filosofija“, taip pat „Būk postmodernistas. 100 žingsnių“ ir „Būk postnacionalistas. 100 žingsnių“, kuriuose analizuojami šiuolaikinės visuomenės, kultūros ir tapatybės transformacijų procesai. Šiose knygose autorius siekia ne tik interpretuoti esamas filosofines paradigmas, bet ir kurti naujas sąvokas bei metodologinius prieigos būdus, orientuotus į praktinį jų taikymą.

Siekdamas išlaikyti aukštą teorinį lygį ir plėtoti tarptautinį akademinį dialogą, Tomas Lagūnavičius aktyviai seka globalius filosofinius procesus ir yra daugelio prestižinių filosofijos organizacijų narys, tarp jų: Society for European Philosophy (SEP), International Society for Philosophers, Australian Association of Philosophy (AAP), American Philosophical Association (APA), British Philosophical Association (BPA), Aristotelian Society bei Royal Institute of Philosophy.

Autorius yra įgijęs įvairiapusį išsilavinimą, apimantį tiek socialinius mokslus, tiek humanitarines disciplinas. Jis turi socialinių mokslų daktaro laipsnį, yra įgijęs psichologijos magistro kvalifikaciją Vytauto Didžiojo universitete, taip pat studijavo praktinę filosofiją. Be to, jo akademinis pagrindas apima ir teatro studijas (vaidybos ir režisūros kryptys), kurios daro reikšmingą įtaką jo filosofiniam mąstymui ir tarpdisciplininiam požiūriui.

☎ +370 60172101

✉ lagtomas@gmail.com

MORALINIO IDIOTIZMO FILOSOFIJA